

Høringssvar vedr forslag om endringer i Byggherreforskriften, fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018

RIF og Arkitektbedriftene har valgt å utarbeide en felles høringsuttalelse, da dette faller naturlig ihht felles interesser som bransjeorganisasjoner for prosjekterende virksomheter.

Høringsprosessen har blitt ledet av RIFs HMS/SHA ekspertgruppe, hvor også Arkitektbedriftene er representert, og Arbeidstilsynets høringsforslag har vært distribuert til alle medlemsbedrifter. Dette sikrer at høringsinnspillet har en tung faglig forankring, og har et innhold som begge bransjeorganisasjoner stiller seg bak.

Innledende kommentar:

RIF og Arkitektbedriftene er svært positive til de fleste foreslåtte endringer i Byggherreforskriften og mener at dette kan styrke det skadeforebyggende arbeidet i Bygg- og anleggsbransjen. Vi er av den oppfatning at Arbeidstilsynet langt på vei har lyktes mht å tydeliggjøre en del av bestemmelsene i forskriften. Det er likevel enkelte punkter som fortsatt fremstår som noe uklare, mht hvem som har ansvar for hva i hvilke sammenhenger, og hvor langt dette ansvaret strekker seg. RIF og Arkitektbedriftene foreslår derfor at det lages en veiledning til forskriften, eller en kommentarutgave med illustrasjoner à la internkontrollforskriften, hvor «hvem, gjør hva?» presenteres i tabellform eller som en type flytskjema som sees i sammenheng med hvilken prosjektfase man er i. Hvis ønskelig kan RIF og Arkitektbedriftene være med å bidra til å lage en slik veiledning.

RIF og Arkitektbedriftenes kommentarer til de enkelte bestemmelser er oppsummert i følgende tabell:

Tekst som kommenteres eller foreslås endret, er markert med gult. Konkrete forslag til ny tekst, står angitt med rødt.

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
§2 Virkeområde Ingen endring foreslått	Til § 2. Virkeområde <i>Omfang og varighet</i> I forskriftens virkeområde er det oppstilt et krav om at bygge- eller anleggsarbeidet må være av en midlertidig eller skiftende karakter for at det skal omfattes av byggherreforskriften. Utover dette vil byggherreforskriften gjelde for hele bygge- eller anleggsprosessen, gjennom planlegging, prosjektering og utførelse, uavhengig av arbeidets varighet og omfang. I forskriftens § 10 oppstilles det krav om et visst omfang eller en viss varighet før det kreves forhåndsmelding. Forskriftens øvrige krav gjelder uavhengig av varighet og omfang på arbeidet, altså uavhengig av om det skal forhåndsmeldes, jf. § 10. <i>Forbrukerforhold</i> I forbrukerforhold er det gjort unntak for anvendelsen av forskriften, jf. kommentarene til § 3. <i>Faste permanente virksomheter</i> Virkeområdet avgrenses mot faste, permanente virksomheter som utfører bygge- eller anleggsarbeid av industriell karakter. For eksempel vil skipsverft eller produksjon av ferdighus i bedrift ikke være omfattet av forskriften. I grensetilfeller vil det ha betydning hvor langvarig arbeidet er, og om arbeidet typisk er av midlertidig eller skiftende karakter. Det vil også ha betydning for vurderingen om maskiner og utstyr er permanent plassert på stedet, eller om det er naturlig at disse flyttes videre etter at arbeidet er ferdig. <i>Én eller flere arbeidsplasser</i> Den geografiske avgrensningen vil ikke være avgjørende for anvendelsen av forskriften. Det avgjørende vil være om det er en slik nær sammenheng mellom de ulike arbeidsoppgavene på de nærliggende geografiske arbeidsplassene at det er naturlig å betegne dette som én bygge- eller anleggsplass. <i>Alminnelige drift- og vedlikeholdsoppgaver</i> Som hovedregel vil ikke byggherreforskriften gjelde ved utførelse av alminnelige drifts- og vedlikeholdsoppgaver. Forskriften vil derimot gjelde ved store vedlikeholdsoppdrag. Den nærmere avgrensningen av hvorvidt forskriften kommer til anvendelse ved vedlikeholdsarbeid, må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Momenter som arbeidets art, størrelse, kompleksitet og hvor ofte arbeidet skal utføres vil være relevant i vurderingen. Resultatet av vurderingen kan være at deler av et prosjekt vil falle inn under forskriftens virkeområde, mens andre deler vil falle utenfor. Et eksempel på sistnevnte kan være tilfelle ved langvarige vedlikeholdskontrakter, for eksempel for veistrekninger.	Ingen kommentarer til forskriftstekst. Forslag om et par innskutte ord i kommentarteksten (rød tekst)

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
	<p><i>Ytre miljø</i> Byggherreforskriften regulerer ikke krav til ivaretagelse av det ytre miljø.</p> <p><i>Tredjeperson</i> Byggherreforskriften omfatter ikke tredjepersoner, altså personer som ikke er arbeidstakere på bygge- eller anleggsplassen. Bestemmelser for dette reguleres av annet regelverk.</p> <p><i>Dugnadsarbeid</i> Dugnadsarbeid er i utgangspunktet ikke omfattet av byggherreforskriften. I noen tilfeller utføres noe av arbeidet på dugnad, mens resten utføres som ordinært arbeid. Hvorvidt dugnadsarbeidet skal vurderes som en del av bygge- eller anleggsarbeidet, må bl.a. sees i lys av hvilken risiko arbeidet vil ha for de som utfører dugnadsarbeidet og de ordinære arbeidstakerne, og hvem som i praksis faktisk organiserer og leder dugnadsarbeidet. Den delen av arbeidet som utføres som ledd i næringsvirksomhet, omfattes av byggherreforskriften.</p>	
<p>§ 3. Hvem forskriften retter seg mot</p> <p>NB! Det er ingen foreslåtte endringer i forskriften mht denne paragrafen i forskriften. Arbeidstilsynet foreslår kun i <u>høringbrevet</u> å ta ut koordinator og byggherrens representant som pliktsubjekter i bestemmelsen.</p>	<p>Til § 3. Hvem forskriften retter seg mot</p> <p>Byggherren er pålagt hovedplikten etter forskriften, og de andre aktørene handler som en direkte følge av byggherrens anvisninger. Byggherrens plikter er regulert i kapittel 2. De prosjekterendes plikter er nærmere beskrevet i kapittel 3.</p> <p>Pliktene som arbeidsgivere og enmannsbedrifter har etter byggherreforskriften, er regulert i kapittel 4.</p> <p>Forskriften gjelder tilsvarende i de tilfeller byggherren også er arbeidsgiver og utfører bygge- eller anleggsarbeid med egne ansatte.</p> <p>Koordinator og byggherrens representant opptre på byggherres vegne og innenfor de rammer og fullmakter avtalen med byggherren gir, jf. kommentarer til § 13 sjuende ledd og § 16 første ledd.</p> <p>Byggherrens plikter gjelder ikke når byggherren er forbruker, men plikten til å sende forhåndsmelding etter § 10 er opprettholdt også i forbrukerforhold. For selve definisjonen av forbruker vises det til kommentarene til § 4 bokstav h).</p> <p>I forbrukerforhold anses hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø for å være ivaretatt bl.a. gjennom kravene som følger av internkontrollforskriften og arbeidsmiljøloven § 2-2.</p> <p>For kravene om hovedbedriftens samordning etter arbeidsmiljøloven § 2-2 andre ledd vises til kommentarene til § 14.</p>	<p>Arbeidstilsynet foreslår å ta ut koordinator og byggherrens representant som pliktsubjekter i bestemmelsen, men dette er bekjentgjort kun i høringbrevet. Det er ikke lagt inn forslag til endring hverken i utsendt «Forslag til endringer i byggherreforskriften» eller «Forslag til kommentarer». RIF og Arkitektbedriftene er derfor noe usikre på om Arbeidstilsynet virkelig tenker å ta ut koordinator og byggherrens representant som pliktsubjekter. I så fall synes denne endringen å være svært mangelfullt bekjentgjort, og det er stor fare for at dette er et forslag til endring som mange ikke har lagt merke til, og dermed ikke kommentert.</p> <p>RIF og Arkitektbedriftene støtter ikke Arbeidstilsynets forslag om å ta ut koordinator og byggherrens representant som pliktsubjekter i forskriften. Selv om byggherren har det overordnede ansvaret, er det viktig at forskriften også retter seg mot rollene koordinator og byggherrens representant slik at disse opplever et eierskap til rollen.</p> <p>RIF og Arkitektbedriftene støtter for øvrig BNL/EBA's forslag til formulering av forskriftstekst i deres innspill;</p> <p>§ 3 Hvem forskriften retter seg mot</p> <p>Byggherren, den prosjekterende, arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal sørge for at bestemmelsene i denne forskriften blir gjennomført.</p> <p>Det samme gjelder for koordinatoren og byggherrens representant.</p> <p>Dersom byggherren er forbruker, jf. § 4 bokstav d, gjelder kun § 10 om forhåndsmelding.</p>
<p>§ 4. Definisjoner</p> <p>a) bygge- eller anleggsarbeid</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. oppføring av bygninger 2. innrednings-, utsmykkings- og installasjonsarbeid 3. montering og demontering av prefabrikkerte elementer 4. riving, demontering, ombygging og istandsetting 5. sanering og vedlikeholdsarbeid, utenom arbeid som er rutinemessig eller mindre omfattende 	<p>Til § 4. Definisjoner</p> <p>a) bygge- eller anleggsarbeid</p> <p>Med bygge- eller anleggsarbeid menes all virksomhet som direkte er knyttet til oppføring, ombygging, reparasjon, vedlikehold og riving av bygninger og anlegg. Definisjonen av «bygge- eller anleggsarbeid» er basert på direktiv 92/57/EØF og hovedgruppene i inndelingen av næringsgrupper som brukes av Statistisk sentralbyrå, og som opprinnelig baserer seg på de såkalte NACE-kodene.</p> <p>Bygge- eller anleggsarbeid avgrenses mot alminnelig drifts- og vedlikeholdsoppgaver på ferdig bygg- eller anlegg. Det vil si at vedlikeholdsoppgaver knyttet til den midlertidige bygge- eller anleggsvirksomheten faller innenfor forskriften, mens alminnelige rutinemessige eller mindre vedlikeholdsoppgaver faller utenfor, se kommentaren til § 2. Rengjøring knyttet til bygge- eller anleggsarbeid er eksempel på arbeid som faller inn under punkt 5 om vedlikeholdsarbeid.</p> <p>Alminnelig anleggsvirksomhet etter punkt 6 kan for eksempel være arbeid med veier, tunneler, bruer, oppføring av kraftlinjer og kloakksystemer.</p>	<p>RIF og Arkitektbedriftene mener det er veldig positivt at ordlyden «planlegging» tas inn i forskriften og at det i kommentarene til forskriften presiseres at SHA skal ivaretas og koordineres allerede i tidligfase!</p> <p>Ordet «planlegging» har imidlertid blitt definert på en svært begrensende måte, noe som er svært uheldig. For å unngå dette, foreslås det at begrepet «planlegging» tas ut av definisjonslisten.</p> <p>Videre foreslår vi at definisjon av «utførende» legges inn, for å få synliggjort alle aktørene i definisjonslisten.</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Hørings svar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>6. alminnelig anleggsvirksomhet</p> <p>7. graving, sprengning og annet grunnarbeid</p> <p>8. annet arbeid som utføres i tilknytning til bygge- eller anleggsarbeid.</p> <p>b) byggherre: enhver fysisk eller juridisk person som får utført et bygge- eller anleggsarbeid.</p> <p>c) byggherrens representant: enhver fysisk eller juridisk person som skal utføre konkrete plikter etter denne forskriften på byggherrens vegne, i henhold til skriftlig avtale med byggherren.</p> <p>d) koordinator: enhver fysisk eller juridisk person som sørger for koordinering av planlegging, prosjektering eller utførelse på vegne av byggherren.</p> <p>e) prosjekterende: enhver fysisk eller juridisk person som har til oppdrag å tegne, beregne, planlegge, eller beskrive hele eller deler av bygget eller anlegget som skal oppføres.</p> <p>f) enmannsbedrift: virksomhet som ikke sysselsetter arbeidstakere.</p> <p>g) forbruker: en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.</p> <p>h) Planlegging: byggherrens planlegging før oppstart av prosjektering.</p>	<p>Planering av grunn for oppføring av hus og drenering er eksempler på grunnarbeid som faller inn under punkt 7.</p> <p>Et eksempel på annet arbeid som utføres i tilknytning til bygge- eller anleggsarbeid i punkt 8, er et midlertidig verksted for vedlikehold av maskiner som blir brukt på bygge- eller anleggsplassen.</p> <p>Til bokstav b byggherre (BH)</p> <p>Byggherren er den som rent faktisk får utført et bygge- eller anleggsarbeid, og som dermed er oppdragsgiver for prosjektering og utførelse. For boliger som selges i næring, vil oppdragsgiver for utførende entreprenør og prosjekterende være byggherre etter forskriften.</p> <p>Til bokstav c byggherrens representant (BR)</p> <p>Byggherren kan velge å ha en representant som får sine oppgaver og fullmakter definert gjennom skriftlig avtale, se § 16.</p> <p>Til bokstav d koordinator (koordinator prosjektering KP/ koordinator utførelse KU)</p> <p>Byggherren kan velge å benytte en koordinator, som på bakgrunn av en skriftlig avtale med byggherren koordinerer og følger opp alle eller noen av oppgavene beskrevet i § 14.</p> <p>Til bokstav e prosjekterende Omfatter arkitekter, rådgivende ingeniører og andre som planlegger eller prosjekterer, for eksempel de som detaljprosjekterer hos leverandør, entreprenør og hos byggherren dersom denne utfører prosjektering selv.</p> <p>Til bokstav f enmannsbedrift En virksomhet som hverken sysselsetter egne arbeidstakere eller har innleide arbeidstakere</p> <p>Til bokstav g forbruker Definisjonen av forbruker er identisk med definisjonen i håndverkertjenesteloven, bustadoppføringslova, kjøpsloven og forbrukerkjøpsloven.</p> <p>Praksis og forarbeider til disse lovene vil dermed også kunne være relevant for forbrukerbegrepet i byggherreforskriften.</p> <p>Forbrukerdefinisjonen er felles i hele EU og kommer opprinnelig fra direktiv 1999/44/EF.</p> <p>Dersom det er tvil om bygge- eller anleggsarbeidet utføres som et ledd i næringsvirksomhet eller utføres på vegne av en forbruker, vil det vesentligste formålet bak bygge- og anleggsarbeidet være avgjørende.</p> <p>Til bokstav h) planlegging Med planlegging menes de valg byggherren gjør som påvirker den videre prosjekteringen, jf. kommentarene til § 2.</p>	<p>Forslag til endringer i forskriftstekst, bokstav d) og h)</p> <p>Bokstav d) Koordinator</p> <p>I bokstav d) foreslås å bruke tilsvarende formulering som i definisjonen av byggherrens representant, slik at teksten under bokstav d) vil lyde:</p> <p>d) koordinator: enhver fysisk eller juridisk person som sørger for koordinering av planlegging, prosjektering eller utførelse på byggherrens vegne, i henhold til skriftlig avtale med byggherren.</p> <p>Bokstav h) Planlegging</p> <p>Definisjon av begrepet «Planlegging» må endres, slik at det kommer fram at dette er en aktivitet som foregår gjennom hele prosjektet og som utføres av flere ulike aktører. Det er mange andre former for planlegging, som blir omtalt i byggherreforskriften, enn «byggherrens planlegging før oppstart av prosjektering», så definisjonen av ordet «planlegging» må derfor utvides hvis den skal bli stående i forskriftsteksten!</p> <p>Slik vi ser det, er ordet «planlegging» allerede definert i norsk ordbok, og det er uheldig hvis byggherreforskriften kommer med en ny definisjon av begrepet. Ettersom det heller ikke er lagt inn definisjoner av aktivitetene «prosjektering» eller «utførelse», foreslår vi at bokstav h) i sin helhet tas ut.</p> <p>Bokstav h) Ta ut definisjon av begrepet «planlegging» evt omformuler definisjonen slik at det går frem at planleggingsaktiviteter for å sikre et trygt arbeidsmiljø gjelder for alle aktører i alle prosjektfaser.</p> <p>Definisjon av «utførende»</p> <p>For å få en balanse i aktørene som nevnes i definisjonslista, foreslår vi at definisjon av «utførende» legges inn slik at alle roller er definert!</p> <p>Forslag til definisjon:</p> <p>x) Utførende: Enhver fysisk eller juridisk person som står for utførelse av de fysiske bygge- eller anleggsarbeidene</p> <p>Forslag til endringer i kommentartekst</p> <p>§ 4a) pkt 5:</p> <p>Rengjøring knyttet til bygge- og anleggsarbeid bør ikke nevnes under vedlikeholdsarbeid, da f.eks. rengjøring av brakkerigg typisk vil tolkes som «rutinemessig» og kan falle utenfor, men så lenge personer fysisk skal bevege seg i et anleggsområde, enten ved selve utførelsen av arbeidet eller ha adkomstvei i tilknytning til dette, så bør disse omfattes. Det er risikoen disse personene utsettes for som er viktig å ta hensyn til. RIF og Arkitektbedriftene foreslår derfor at denne typen arbeid heller nevnes under punkt 8. annet arbeid som utføres i tilknytning til bygge- eller anleggsarbeid.</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Hørings svar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
		<p>§ 4a) pkt 8: Forslag til formulering:</p> <p>Eksempel på annet arbeid som utføres i tilknytning til bygge- eller anleggsarbeid i punkt 8, kan være rengjøring knyttet til bygge- eller anleggsarbeid eller arbeid på et midlertidig verksted for vedlikehold av maskiner som blir brukt på bygge- eller anleggs plassen.</p> <p>§ 4 b)</p> <p>Forslag til omformulering for å gi en bedre forståelse av «For boliger som selges i næring»: Ved oppføring av boliger som selges i næring...</p> <p>Til bokstav h)</p> <p><i>Til bokstav h) planlegging Med planlegging menes de valg byggherren gjør som påvirker den videre prosjekteringen, jf. kommentarene til § 2.</i></p> <p>Denne forklaringen på definisjonen av «planlegging» gir for oss liten mening, da <i>planlegging</i> er en «aktivitet» mens <i>valg</i> er en «beslutning».</p> <p>RIF og Arkitektbedriftene foreslår at kommentarteksten til begrepet planlegging tas ut.</p>
<p>§ 5. Generelle plikter</p> <p><i>Byggherren skal sørge for og legge til rette for nødvendig dialog og samhandling mellom byggherren, koordinatoren, prosjekterende, arbeidsgivere og enmannsbedrifter for å sikre at hensynet til arbeidstakernes sikkerhet, helse og arbeidsmiljø blir ivaretatt ved planlegging, prosjektering og utførelse av bygge- eller anleggsarbeider.</i></p> <p>Byggherrens plikter under planlegging og prosjektering</p> <p>a) <i>Byggherren skal under planlegging og prosjektering ivareta sikkerhet, helse og arbeidsmiljø ved de arkitektoniske, tekniske eller organisasjonsmessige valg som foretas</i></p> <p>b) <i>Byggherren skal kartlegge risikoforhold som har betydning for arbeidene som skal utføres. På bakgrunn av kartleggingen skal byggherren vurdere risiko, og det skal utarbeides planer med tiltak for å fjerne eller redusere risikoen. Kartleggingen, risikovurderingen og planene skal dokumenteres.</i></p> <p>c) <i>Byggherren skal sørge for at det avsettes tilstrekkelig tid til planlegging,</i></p>	<p>Til § 5. Generelle plikter</p> <p>Gjennom sitt initiativ til å starte opp et bygge- eller anleggsprosjekt har byggherren hovedansvaret for at prosjektet gjennomføres på en slik måte at sikkerhet, helse og arbeidsmiljø blir ivaretatt på bygge- eller anleggs plassen. Uansett entreprisform har byggherren samme ansvar for at byggherreforskriftens krav blir etterlevd.</p> <p>Mulighetene for å legge til rette for et godt arbeidsmiljø for de som skal jobbe på bygge- eller anleggs plassen, er størst i en tidlig fase av planleggingen og blir mindre etter hvert. Det er derfor viktig at byggherren har sikkerhet, helse og arbeidsmiljø for arbeidstakere på arbeidsplassen i tankene så tidlig som mulig.</p> <p>Til første ledd</p> <p>Byggherren gir rammebetingelser for det bygge- eller anleggsarbeid som skal utføres. Når byggherrens forutsetninger og valg skaper risiko i gjennomføringen av arbeidet, plikter byggherren å treffe tiltak for å fjerne eller redusere denne risikoen så langt det er mulig.</p> <p>Til tredje ledd</p> <p>Byggherren må legge til rette og sørge for at det skjer en reell dialog mellom byggherren, de prosjekterende og virksomhetene som skal utføre arbeidene. Omfanget av tilretteleggingsplikten vil blant annet avhenge av prosjektets størrelse, varighet og hvordan prosjektet organiseres. Gjennom slik dialog vil de ulike aktørene settes i stand til å identifisere og finne løsninger på vanskelige risikoforhold og lære av hverandre.</p> <p>Til fjerde ledd bokstav a</p> <p>Byggherren må under planlegging og prosjektering vurdere hvilken påvirkning de valg som tas, kan få for arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet.</p> <p>Med arkitektoniske valg menes i denne sammenheng de overordnede valg som tas om byggets eller anleggets form, innhold og planløsninger som kan påvirke utførelsen av arbeidet i utførelsesfasen. Eksempler på dette kan være dype kjellerløsninger, store utgravninger og større terrenginngrep, fasadeløsninger som vanskeliggjør festing av stillaser, atrier og glassoverbygg, rom med stor romhøyde</p>	<p>RIF og Arkitektbedriftene mener at presiseringen innledningsvis i §5 er svært positiv, da god samhandling mellom aktørene er sentralt i alle faser og i overgangen mellom de ulike prosjektfasene, for å kunne unngå skader og ulykker på bygg- og anleggs plassen! I dagens situasjon i mange prosjekter, er samhandling noe mangelfull fordi god samhandling krever bruk av tid og ressurser. At byggherren gis en plikt til å sørge for og legge til rette for nødvendig dialog og samhandling mellom aktørene, vil bidra til å øke samhandling og erfaringsoverføring, samt at det vil øke fokus på å planlegge tid til denne dialogen, noe som vil gjøre samhandlingsprosessen mye lettere.</p> <p>Forslag til endring av forskriftstekst</p> <p>Første ledd</p> <p>For å sikre at alle relevante aktører deltar i samhandling, må også byggherren og koordinatoren nevnes blant de som skal delta i dialogen. Se innskutt tekst med rødt.</p> <p>§ 5b)</p> <p>For å få sikret en samlet kartlegging av risikoforhold, uavhengig av hvem som skal stå for kartleggingen, og får å unngå forvirring mht risikokartleggingen som de prosjekterende har plikt til å utføre, jmf § 17, foreslår RIF og Arkitektbedriftene at forskriftsteksten i §5 b) endres til:</p> <p>«Byggherren skal sørge for at risikoforhold som har betydning for arbeidene som skal utføres, blir kartlagt».</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Hørings svar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>prosjektering og utførelse av de forskjellige arbeidsoperasjoner.</p> <p>Byggherrens plikter under utførelsen av arbeidet</p> <p><i>Byggherren skal under utførelsen av arbeidene ivareta hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø ved koordineringen av virksomhetenes arbeid på bygge- eller anleggsplassen</i></p>	<p>osv. Det må også tas hensyn til tomtens plassering og grunnforhold, blant annet om bygget eller anlegget må legges tett ved passerende trafikk.</p> <p>Med tekniske valg menes for eksempel valg av bæresystem, byggeprodukter, tekniske installasjoner og lignende. Det må velges tekniske løsninger som innebærer at konstruksjonene er stabile under oppføring og riving.</p> <p>Med organisasjonsmessige valg menes blant annet valg av entrepriseform, kontraktstruktur og utbyggingsrekkefølge. Det er også et organisasjonsmessig valg å velge hvem som skal ha koordinatrollen, hvor mange koordinatører det skal være i prosjektet og om det skal være en byggherrens representant, se kommentarene til §§ 13 og 16.</p> <p>Dersom byggherren velger en totalentreprise hvor byggherren forprosjekterer og entreprenøren prosjekterer detaljene, skal byggherren sørge for at det ikke oppstår uklare grensesnitt og ansvarsforhold.</p> <p>Til fjerde ledd bokstav b</p> <p>Byggherren skal risikovurdere de valgene hun tar etter bokstav a som kan få betydning for arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet.</p> <p>På samme måte som den enkelte arbeidsgiver skal kartlegge og vurdere risiko forbundet med sin virksomhet, jf. aml. § 3-1 andre ledd bokstav c, skal også byggherren kartlegge og vurdere risikoforhold som er forårsaket av byggherrens valg.</p> <p>Den risikoen byggherren er ansvarlig for, er den prosjektspesifikke risikoen hun og de prosjekterende bringer inn som følge av sine valg og som har betydning for arbeidene som skal utføres, jf. bokstav a.</p> <p>På grunnlag av kartleggingen skal risikoen for arbeidstakernes helse og sikkerhet vurderes, og det skal utarbeides planer og iverksettes tiltak for å eliminere eller redusere risikoen. Planene med beskrivelse av tiltak skal fremgå av tilbudsgrunnlaget, se kommentaren til § 6 bokstav b.</p> <p>De risikoforhold som er avdekket og som ikke er fjernet, skal også fremgå av tilbudsgrunnlaget, se kommentarene til § 6 bokstav a. De risikoforhold som ikke kan fjernes i planleggings- og prosjekteringsfasen, skal byggherren ivareta ved spesifikke tiltak som beskrives i SHA-planen, se kommentarer til § 8.</p> <p>Til fjerde ledd bokstav c</p> <p>Byggherren skal sikre at det avsettes tilstrekkelig tid til både planlegging, prosjektering og gjennomføring av prosjektet. Dette innebærer for det første at tidsløpet som er satt for det enkelte bygge- eller anleggsprosjektet, må være avpasset ressursene som er avsatt. Videre må tidsplanen sikre at det ikke oppstår risikoforhold som følge av at tidsplanen for utføring av de enkelte arbeidsoperasjoner blir for stram eller at arbeidsoperasjonene får negativ innvirkning på hverandre.</p> <p>Til femte ledd</p> <p>Hva som ligger i koordinering i utførelsesfasen, er nærmere beskrevet i § 14.</p>	<p>Forslag til endring av kommentartekst</p> <p>Til fjerde ledd bokstav b)</p> <p>Byggherren bør gjennomgående omtales som «han» da dette følger av normale regler for rettskriving; «herren; han»</p> <p>Ta gjerne inn teksten fra oversendelsesbrevet vedr totalentreprise: «<i>I tilfeller der et prosjekt er organisert som totalentreprise, må byggherren sørge for at totalentreprenøren sørger for kartlegging og risikovurdering som kreves etter bestemmelsen. Koordinator for prosjektering vil ha en sentral rolle i denne oppfølgingen. Dokumentasjonen som da fremkommer, vil ikke benyttes i noe tilbudsgrunnlag, men vil være underlag for spesifikke tiltak i SHA-planen.</i>»</p> <p>For å klargjøre teksten mht hvilke planer det kan være snakk om, bør det legges inn noen eksempler. Eksempelvis riveplaner, graveplaner, planer for stabilisering av grunnforhold basert på geotekniske utredninger etc.</p> <p>Kommentarene til forskriften bør videre omtale krav til risikovurderinger i tidligfase, knyttet til grunnundersøkelser og andre forberedende arbeider.</p>
<p>§ 6. Beskrivelse av risikoforhold i tilbudsgrunnlaget</p> <p>Byggherren skal innarbeide i tilbudsgrunnlaget:</p> <p>a) de risikoforholdene som er avdekket under planlegging og prosjektering og som ikke er fjernet, jf. § 5 fjerde ledd bokstav b.</p>	<p>Til § 6. Beskrivelse av risikoforhold i tilbudsgrunnlaget</p> <p>Til bokstav a</p> <p>Byggherren skal i tilbudsgrunnlaget beskrive de risikoforhold som er avdekket og som ikke er fjernet, med eventuelle tilhørende tiltak. På denne måten vil tilbydere kunne vurdere risikoforholdene og prissette de nødvendige risikoreduserende tiltakene, og byggherren vil få et bedre grunnlag for å kunne ta stilling til de innkomne tilbudene. På denne måten oppnås to ting; sikkerhets-, helse- og arbeidsmiljøtiltak blir ikke et konkurranseaspekt for tilbyderne, og byggherren må ta standpunkt til hvilke tiltak som skal benyttes med de kostnader tiltakene medfører.</p>	<p>Det er positivt at det presiseres at tiltak skal innarbeides i tilbudsgrunnlag. Vi erfarer at tiltak som er beskrevet i prisbærende poster i større grad blir fulgt opp og ivare tatt i utførende fase.</p> <p>RIF og Arkitektbedriftene oppfordrer Arbeidstilsynet til å lage tilsvarende bestemmelser ifbm utforming av tilbudsgrunnlag til de prosjekterende, ved at det legges inn krav til at byggherre i tilbudsgrunnlag til prosjekterende skal</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>b) planer med tiltak som følger av kartleggingen og risikovurderingen etter § 5 fjerde ledd bokstav b.</p>	<p>Bestemmelsen krever at det gis en konkret beskrivelse av risikoforholdene som er avdekket. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig å liste opp et eller flere av punktene fra forskriftens § 8 første ledd bokstav c i tilbudsgrunnlaget.</p> <p>Til bokstav b</p> <p>Ved totalentreprise vil det være totalentreprenøren som får ansvaret for prosjekteringen fra et tidlig stadium og dermed også oppgaven med å kartlegge risikoforhold. Byggherren vil i forbindelse med utarbeidelse av tilbudsgrunnlag for totalentreprisen måtte beskrive hva som på det stadiet er kartlagt av risikoforhold, men detaljnivået vil være mye mindre. Det vil kunne være snakk om grunnforhold og andre åpenbare eksisterende utfordringer, som høyspentlinjer, tilstøtende trafikk mm.</p>	<p>informere om forhold som har blitt avdekket i planleggingen av prosjektet som er av betydning for SHA og som må følges opp videre i prosjekteringen.</p> <p>Vi foreslår at følgende tekst legges inn i forskriftsteksten:</p> <p>Tilsvarende bestemmelser gjelder for tilbudsgrunnlag til de prosjekterende; Byggherre må i tilbudsgrunnlaget informere om forhold som har blitt avdekket i planleggingen av prosjektet som er av betydning for SHA og som må følges opp videre i prosjekteringen.</p>
<p>§ 7. Plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø</p> <p>Byggherren skal før oppstart av arbeidet på bygge- eller anleggsplassen påse at det utarbeides en skriftlig plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø i prosjektet. Byggherren skal sørge for at arbeidsgivere og enmannsbedrifter: a) gjøres kjent med planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø b) får informasjon når det skjer endringer i planen under prosjektets framdrift som kan ha betydning for arbeidstakernes sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Oppdatert plan skal være lett tilgjengelig på arbeidsplassen. Byggherren skal oppbevare planen i to år etter at bygge- eller anleggsarbeidet er avsluttet.</p>	<p>Til § 7. Plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø</p> <p>Plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA-plan) er den samme planen som blir omtalt i §§ 8, 14, 18 og 19.</p> <p>SHA-planen er byggherrens styringsverktøy for oppfølging av den risiko han og de prosjekterende har brakt inn gjennom sine valg.</p> <p>Byggherren skal utarbeide SHA-planen. Dersom byggherren overlater oppgaven helt eller delvis til andre, fritar ikke dette byggherren fra ansvaret for at SHA-planen utarbeides i henhold til kravene i denne forskriften.</p> <p>Byggherren skal også sørge for oppdatering av planen underveis i bygge- eller anleggsprosjektet.</p> <p>Det er krav om at planen skal være lett tilgjengelig. Med lett tilgjengelig menes at planen i sin helhet skal være tilgjengelig for de som har plikter etter planen på bygge- eller anleggsplassen. Dersom den kun foreligger i elektronisk form, må alle som har behov for innsyn i planen, ha tilgang til det elektroniske lagringsmediet på bygge- eller anleggsplassen.</p> <p>Det er også krav om at planen skal gjøres kjent. Det betyr at byggherren må sørge for at alle arbeidsgivere som utfører arbeid på bygge- eller anleggsplassen, gjøres kjent med innholdet i SHA-planen. Dette gjelder også arbeidsgivere på bygge- eller anleggsplassen som byggherren ikke har kontrakt med, for eksempel underentreprenører og deres underentreprenører mv.</p> <p>Det forutsettes at presentasjon av planen skjer ved arbeidets oppstart, og deretter underveis i prosjektet når det skjer endringer i planen eller når det kommer nye aktører på bygge- eller anleggsplassen.</p> <p>Den enkelte arbeidsgiver er ansvarlig for å informere sine ansatte om tiltak arbeidsgiver vil iverksette, på et språk de forstår, jf. forskriftens § 19.</p>	<p>Det er positivt at det presiseres at byggherre har ansvar for å bekjentgjøre SHA-planen for arbeidsgiverne og enmannsbedriftene og at det er arbeidsgivernes plikt å sørge for at egne arbeidstakere er kjent med risikoforhold og spesifikke tiltak.</p> <p>Kommentar til forskriftstekst:</p> <p>Det er uoverensstemmelse mht krav til oppbevaring av SHA-plan i hhv forskriftstekst og opplysninger i høringsbrev:</p> <p>I forslag til endret forskriftstekst står det at planen skal oppbevares i to år etter at bygge- eller anleggsarbeidet er avsluttet, mens det i høringsbrevet står 6 mnd. Hva skal gjelde?</p> <p>Forslag til endring i forskriftstekst og/eller kommentartekst:</p> <p>«Det forutsettes at presentasjon av planen...» innebærer et nytt SKAL-krav som ikke er stilt i forskriftstekst. Med presentasjon er det å anta at planen skal gjennomgå i et møte, mens det i forskriftsteksten står «gjøres kjent med», noe som kan løses på mange andre måter enn en «presentasjon».</p> <p>Vi foreslår at det gjøres omformuleringer slik at tekst i forskrift og kommentarer stemmer overens. Alternativt må kommentarene si noe slikt som at «Presentasjon av planen kan utføres muntlig i et møte, eller skriftlig hvis dette ansees å være mest hensiktsmessig».</p>
<p>§ 8. Krav til planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø</p> <p>Planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal beskrive hvordan risikoforholdene som følger av byggherrens og de prosjekterendes valg, skal håndteres.</p> <p>Planen skal bygge på risikovurderinger, tilpasses det</p>	<p>Til § 8. Krav til planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø</p> <p>Planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA-planen) er byggherrens styringsverktøy i oppfølging av den risiko han og de prosjekterende har brakt inn gjennom sine valg. SHA-planen skal bygge på risikovurderinger foretatt av byggherren under planleggingen av prosjektet, jf. § 5 andre ledd bokstav b, og av de prosjekterende under prosjektering av bygget eller anlegget, jf. § 17.</p> <p>SHA-planen skal være laget for det enkelte prosjekt og skal beskrive de forhold som kan medføre fare for liv eller helse som er særegent for det aktuelle prosjektet. Et eksempel på et forhold som er spesifikt for prosjektet, er graving av grøft inntil høyspentkabler i bakken, i motsetning til graving av grøft ute på en åker. Første tilfelle krever en særlig risikovurdering på grunn av de stedlige forhold, siste tilfelle krever kun at forskriftskrav og normal arbeidsinstruks følges.</p>	<p>Det er positivt at ordlyden i bokstav d) er endret fra avvik til endringer og at krav til innhold er tydeliggjort.</p> <p>Forslag til endring i forskriftstekst</p> <p>Første ledd</p> <p>For å kunne ha en levende SHA-plan som skal benyttes som styringsverktøy gjennom prosjektet, mener RIF og Arkitektbedriftene det er uheldig hvis SHA-planen skal begrense seg til å omfatte kun risikoer som følger av byggherrens og de prosjekterendes valg. Ved større og langvarige prosjekter vil også utførende entreprenør gjøre en del valg underveis som vil lede til spesifikke tiltak det vil være naturlig å ta inn i SHA-planen. Dette kan eksempelvis være i totalentrepriser eller andre kontraktsformer hvor byggherren kan «overlate» til</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>aktuelle bygge- eller anleggsarbeidet og skal inneholde:</p> <p>a) Organisasjonsplan for prosjektet</p> <p>Organisasjonsplan som beskriver rollefordelingen og entreprisformen.</p> <p>b) Fremdriftsplan for prosjektet</p> <p>Fremdriftsplan som beskriver når og hvor de ulike arbeidsoperasjoner skal utføres etter § 5 andre ledd bokstav c, hvor det tas hensyn til <i>koordinering av de forskjellige arbeidsoperasjonene</i>.</p> <p>c) Oversikt over spesifikke tiltak knyttet til arbeidet i prosjektet</p> <p>Plan som beskriver de spesifikke tiltakene som er nødvendig for å redusere fare for liv og helse forårsaket av byggherrens og de prosjekterendes valg.</p> <p>Eksempler på arbeid som kan innebære risiko for fare for liv og helse, er:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. arbeid nær installasjoner i grunnen 2. arbeid nær høyspentledninger og elektriske installasjoner 3. <p>d) Rutiner for behandling av endringer og oppdatering av planen</p> <p><i>Planen skal inneholde rutine for behandling av endringer i planen. Rutinen skal blant annet beskrive hvordan endringsbehovet skal rapporteres og følges opp.</i></p> <p>Byggherren sørge for å oppdatere planen fortløpende dersom det oppstår endringer som har betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.</p>	<p>Til bokstav a</p> <p>Med organisasjonsplan menes en oversikt over hvordan byggherren organiserer prosjektet, herunder angivelse av hvem som innehar rollene i byggherreforskriften og øvrig organisering av utførende, herunder entreprisstruktur.</p> <p>Til bokstav b</p> <p>Det er byggherrens ansvar å sørge for at det avsettes tilstrekkelig tid til de forskjellige arbeidsoperasjoner og at disse ikke kommer i konflikt med hverandre. Byggherren må i praksis sikre dette gjennom å stille krav til sine kontraktspartnere om at de i sine fremdriftsplaner skal beskrive når og hvor de ulike arbeid skal utføres, og hvor mye tid som er avsatt til de enkelte arbeidsoperasjoner. Prosjektets fremdriftsplan skal vise at de forskjellige arbeidsoperasjoner ikke sammenfaller i tid slik at arbeidstakerne utsettes for farer, og skal være så detaljert at den er et hensiktsmessig verktøy for koordinering i utførelsesfasen.</p> <p>Oppfølging av fremdriftsplanen skjer gjennom koordinering i utførelsesfasen. Se også kommentaren til §§ 5, 14 og 18. For at framdriftsplanen skal være levende og oppdatert kan det være praktisk å la denne være et vedlegg til SHA-planen.</p> <p>Til bokstav c</p> <p>SHA-planen skal, før oppstart av bygge- eller anleggsarbeidene, inneholde en beskrivelse av spesifikke tiltak som er nødvendig i utførelsen for å redusere den risikoen byggherren og de prosjekterende har brakt inn gjennom sine valg.</p> <p>SHA-planen bygger på den restrisiko som er beskrevet i tilbudsgrunnlaget. Tiltakene skal knyttes opp til beskrevet risiko og redusere denne til det akseptable. Tiltakene skal være så konkret beskrevet at de utførende kan gjennomføre dem og slik at de kan følges opp gjennom koordineringen.</p> <p>Opplistingen av arbeider som kan medføre fare for liv og helse, er ikke uttømmende. Det er kun en eksempelliste, og byggherren må ta utgangspunkt i eksisterende risikoforhold på den enkelte arbeidsplass ved utarbeidelsen av de spesifikke tiltakene. Det er byggherren som må sørge for at alle tiltak kommer med i SHA-planen. De prosjekterende har et ansvar for å rapportere til byggherren hvilke risikoforhold som krever spesifikke tiltak (se kommentaren til § 17).</p> <p>Til bokstav d)</p> <p>Rutinen for endring og oppdatering av planen skal beskrive hvordan avvik, mangler og oppdatering av planen skal rapporteres, behandles og kommuniseres.</p> <p>Oppdateringer av SHA-planen skal gjøres kjent for arbeidsgivere og enmannsbedrifter.</p> <p>Eksempler på hva som kan gi grunnlag for endringer i planen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Endring i organisasjonskartet - Endring av beskrivelse av hvor og når de ulike arbeidsoperasjonene skal utføres (endring av fremdriftsplan i tid eller aktivitetsinnhold) - Endring av spesifikke tiltak, enten i tid eller endring av selve tiltaket - Identifisering av nye risikoforhold som krever spesifikke tiltak som ikke har vært beskrevet tidligere - Omprosjektering som medfører nye/endrende risikoforhold med behov for spesifikke tiltak og/eller endring i fremdriftsplanen 	<p>utførende entreprenør å ta en del valg byggherren ellers ville ha tatt ved bruk av en annen kontraktsform. Dette kan f.eks. være valg av drivemetode for tunnel, hvor entreprenørens valg av metode kan medføre risikoforhold som andre entreprenører, som blir kontrahert senere i prosjektet, må forholde seg til. Ved kontrahering av nye entreprenører underveis i utførelsesfasen, er det naturlig at disse får en oppdatert SHA-plan hvor de spesifikke prosjektrisikoen er omtalt, uavhengig av om det er byggherren, de prosjekterende eller en entreprenør som kom tidlig med i prosjektet, som har «forårsaket» risikoforholdene. RIF og Arkitektbedriftene mener på bakgrunn av dette at teksten «som følger av byggherrens og de prosjekterendes valg» bør utgå i selve forskriftsteksten, men at ordlyden kan benyttes som en tydeliggjøring av hva som er ment i kommentarteksten.</p> <p>Forslag til forskriftstekst, første ledd blir da:</p> <p>Planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal beskrive hvordan risikoforholdene skal håndteres.</p> <p>Bokstav c)</p> <p>RIF og Arkitektbedriftene foreslår å stryke «Plan som» fra forskriftsteksten, men heller benytte «oversikt over» slik det står i overskriften for å unngå forvirring mht de ulike planer som omtales (Her kommer enda en ny plan inn...). Det foreslås videre å ta ut formuleringen «forårsaket av byggherrens og de prosjekterendes valg» tas ut av forskriftsteksten, jmf tekst over. Forslag til forskriftstekst blir da:</p> <p>c) Oversikt over spesifikke tiltak som er nødvendig for å redusere fare for liv og helse.</p> <p>Eksempler på arbeid....</p> <p>Forslag til endret kommentartekst:</p> <p>Til bokstav d)</p> <p>Bytt ut «avvik» med «endringer»</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Hørings svar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>§ 9. Forebyggende tiltak</p> <p><i>Kommentert i høringsbrev, men ingen spesifikke endringer i forskriften</i></p>	<p>Til § 9. Forebyggende tiltak</p> <p>Forskriften krever at byggherren særlig stiller krav til de forholdene som er av stor betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen.</p> <p>Byggherren må sørge for at de krav som kan ha økonomisk eller tidsmessig betydning, blir tatt med i tilbudsgrunnlaget til entreprenør/leverandør. Øvrige krav kan for eksempel medtas i kontrakten som prisbærende poster med den enkelte virksomhet som utfører et oppdrag.</p> <p>Forholdene dekkes også av annet regelverk som stiller krav til den enkelte arbeidsgiver, men byggherren har likevel en selvstendig plikt til å stille krav om og sørge for at kravene blir etterlevd på byggherrens bygge- eller anleggsplass. Oppfølging av at arbeidsgivere ivaretar disse kravene skjer gjennom koordinering i utførelsesfasen, jf. § 14 annet ledd bokstav e.</p> <p>I tillegg vil enkelte områder også ivaretas gjennom hovedbedriftens samordning, jf. aml. § 2-2 og internkontrollforskriftens § 6. Hovedbedriften kan imidlertid ikke stille krav om konkret gjennomføring, i motsetning til byggherren.</p> <p>Til bokstav a Bestemmelsen tar sikte på å verne arbeidstakerne på bygge- eller anleggsplassen mot farer som kan oppstå fordi uvedkommende er eller har hatt tilgang på plassen.</p> <p>Til bokstav g Bestemmelsen tar sikte på å verne arbeidstakerne mot utilsiktet eksponering og har også en grense mot kravene til ytre miljø.</p> <p>Til bokstav h Byggherren kan stille et generelt krav om forsvarlige arbeidstidsordninger eller stille spesifikke krav til en arbeidstidsordning. Spesifikke krav til arbeidstidsordninger kan være aktuelt å stille der arbeidet som skal utføres innebærer stor grad av risiko med høye krav til aktpågivenhet. Byggherren kan stille krav om at arbeidsgivere legger fram en risikovurdering av arbeidstidsordningen eller selv tar stilling til om arbeidstidsordningen er forsvarlig. Koordinator kan for eksempel etterspørre forsvarligheten av nattarbeid, lange skift osv. Byggherren kan i gitte tilfeller forby en arbeidsgiver å gjennomføre en arbeidstidsordning hvor det ikke kan begrunnes at denne er forsvarlig eller hvor byggherren selv kommer fram til at ordningen strider mot forsvarlighetskravet.</p> <p>Til bokstavene i-j Krav til innkvartering reguleres av arbeidsmiljøloven § 4-4 fjerde ledd og arbeidsplassforskriften. Krav til innkvartering kan også være regulert i tariffavtaler.</p>	<p>Til bokstav h)</p> <p>Det er positivt at byggherrens plikt med hensyn på arbeidstidsordninger er forsøkt presisert. Forskjellen mellom lovlig og forsvarlig arbeidstidsordning kan med fordel presiseres enda tydeligere, herunder også byggherres ansvar i denne sammenheng jf. Arbeidstilsynets høringsbrev, Det er for øvrig ønskelig at Arbeidstilsynet i tillegg utarbeider en veiledning rettet mot byggherre om dette temaet.</p>
<p>§ 10. Forhåndsmelding</p> <p>Byggherren skal sørge for at det senest en uke før arbeidet igangsettes, sendes en forhåndsmelding på fastsatt skjema til Arbeidstilsynet om bygge- eller anleggsarbeidet, dersom arbeidet vil vare ut over 15 virkedager eller den forventede arbeidsmengde overstiger 250 dagsverk. Dersom byggherren er forbruker, skal forhåndsmeldingen sendes inn av den virksomheten som påtar seg å utføre bygge- eller anleggsarbeidet.</p> <p><i>Byggherren skal sørge for at forhåndsmeldingen er oppdatert. Oppdatert forhåndsmelding skal settes opp synlig på bygge- eller anleggsplassen.</i></p>	<p>Til § 10. Forhåndsmelding</p> <p>Forhåndsmeldingen skal sendes inn via Altinn. Det er ikke krav om å sende inn ny melding ved endringer.</p> <p>Formålet med skjemaet er innrapportering av opplysninger om midlertidig eller skiftende arbeidsplass slik at Arbeidstilsynet får oversikt og kan gjennomføre tilsyn etter arbeidsmiljøloven.</p> <p>Se kommentaren til § 2 for avklaring av hva som menes med bygge- eller anleggsplass.</p> <p>Kravet om at det skal sendes forhåndsmelding, gjelder også i forbrukerforhold.</p> <p>Til bokstav f Forhåndsmeldingen skal inneholde opplysninger om både koordinator for prosjektering og utførelse.</p>	<p>For RIF og Arkitektbedriftene fremstår det som litt pussig at det kun er de prosjekterende virksomhetene og utførende virksomhetene som byggherren har valgt (i praksis kun de virksomhetene som byggherren har direkte avtale med) som skal registreres på forhåndsmeldingen. Betyr det at underleverandører og underentreprenører som har avtaler med prosjekterende og utførende virksomheter, ikke trenger å føres opp når forhåndsmeldingen oppdateres???</p> <p>RIF og Arkitektbedriftene stiller seg noe uforstående til dette og foreslår derfor noen endringer i forskriftsteksten, da vi tenker at byggherren trenger å ha en komplett oversikt over alle virksomhetene som skal koordineres.</p> <p>Forslag til endringer i forskriftstekst:</p> <p>j) planlagt antall utførende virksomheter og enmannsbedrifter</p> <p>k) angivelse av utførende virksomheter og deres organisasjonsnummer</p> <p>l) angivelse av de prosjekterende virksomheter og deres organisasjonsnummer</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>Forhåndsmeldingen skal inneholde følgende opplysninger:</p> <p>a) dato for oversendelsen</p> <p>b)</p> <p><i>hele opplistingen av punkter er ikke gjengitt</i></p>		
<p><i>Paragraf fjernet</i></p>		
<p>§ 12. Dokumentasjon for fremtidige arbeider</p> <p>Byggherren skal sørge for at det utarbeides dokumentasjon for bygningen eller anlegget om de forhold som kan ha betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø ved fremtidige arbeider. Dokumentasjonen skal beskrive bygget eller anleggets konstruksjon og utforming, samt de byggeprodukter som er brukt. Beskrivelsen skal være i det omfang som er nødvendig for å ivareta sikkerhet, helse og arbeidsmiljø ved drift, vedlikehold, endring og riving.</p> <p><i>Byggherren skal sørge for at dokumentasjonen overleveres til eieren av bygget eller anlegget etter ferdigstilling eller etter at brukstillatelse er gitt.</i></p>	<p>Til § 12. Dokumentasjon for fremtidige arbeider</p> <p>For at drift, vedlikehold, endring og riving av bygget eller anlegget ikke skal utsette arbeidstakerne for farer, skal byggherren sørge for at det utarbeides dokumentasjon om de forhold som kan ha betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø til bruk ved denne typen fremtidige arbeider.</p>	<p>Ingen kommentar</p>
<p>§ 13. Valg og oppfølging av koordinator Arbeidet med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal koordineres dersom det er flere <i>prosjekterende eller flere utførende</i> virksomheter på bygge- eller anleggsplassen samtidig eller etter hverandre.</p> <p><i>Byggherren kan selv ha rollen som koordinator eller velge en ekstern koordinator.</i></p> <p>Byggherren kan <i>velge</i> en koordinator for hele prosjektet, eller velge en for <i>planleggings-</i> og <i>prosjekteringsfasen</i> og en for <i>utførelsesfasen</i>, som på byggherrens vegne utfører koordineringen etter § 14 og § 15 i denne forskriften.</p> <p><i>Valg av koordinator fritar ikke byggherren for sitt ansvar på området.</i></p>	<p>Til § 13. Valg og oppfølging av koordinator</p> <p>Det følger av § 5 femte ledd at byggherren gjennom koordinering skal ivareta sikkerhet, helse og arbeidsmiljø under planlegging, prosjektering og utførelse av arbeidene. Hvordan denne koordineringen gjennomføres, er blant annet avhengig av prosjektets størrelse og kompleksitet. Om byggherren vil ha en egen koordinator, hvem dette skal være og eventuelt hvor mange koordinatorene byggherren velger, er et organisasjonsmessig valg etter § 5 fjerde ledd bokstav a.</p> <p>Byggherren har som en følge av sitt valg et ansvar for at koordineringsfunksjonen blir ivaretatt på en forsvarlig måte, også om byggherren velger å ivareta oppgaven selv.</p> <p>Det er ikke noe krav om koordinator i de tilfellene hele prosjekteringen eller hele utførelsen foretas av en og samme virksomhet, men det er adgang til å utpeke koordinator også i disse tilfellene.</p> <p>Det følger av § 4 bokstav e at koordinatoren både kan være en fysisk og en juridisk person. Dersom byggherren velger en juridisk person som koordinator, vil virksomheten måtte operere med en kontaktperson, se § 10 siste ledd.</p> <p>Dersom koordinator ikke er den samme i prosjekteringsfasen og utførelsesfasen, må byggherren sørge for informasjonsoverføring mellom koordinatorene for å sikre kontinuitet mellom disse fasene.</p> <p>Rollekonflikt Byggherren skal før utvelgelse av koordinator vurdere om denne ellers har plikter eller oppgaver som kan påvirke hvordan oppgavene som koordinator blir gjennomført. Rollekonflikter vil for eksempel kunne oppstå dersom oppgaven som koordinator i utførelsesfasen plasseres hos entreprenøren. Entreprenøren som koordinator vil dras mellom hensynene til entreprenørens</p>	<p>Kommentarer til forskriftstekst:</p> <p>RIF og Arkitektbedriftene er positive til klargjøring av bestemmelsene i denne paragrafen. Dog støtter vi ikke de absolutte begrensningene som blir satt til hvem som kan velges som koordinator, og vi foreslår at forskriftsteksten med gul markering tas ut!</p> <p>Forskriften bør ikke være til hinder for at byggherre kan velge en prosjekterende virksomhet eller en utførende virksomhet som koordinator, dersom dette vurderes som hensiktsmessig og det gjøres en god vurdering av rollekonflikter i forkant av valget. For de fleste små og oversiktlige prosjekter, vil en slik begrensning kunne medføre en stor ulempe.</p> <p>Forskriften bør videre ikke være til hinder for at en virksomhet som har deltatt i en tidligfase som prosjekterende eller som rådgivende ingeniør, skal kunne ivareta rollen som koordinator i utførelsesfasen. Spesielt i små prosjekter ser vi at byggherrene gjerne ønsker å kunne benytte rådgivere som kjenner prosjektet og kartlagte risikoforhold godt fra tidligfase, til å kunne hjelpe seg med å ivareta koordinatorrollen i utførelsesfasen. Slik ordlyden i forslaget til forskriftstekst er nå, vil dette ikke være mulig.</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p><i>Koordinatoren skal ikke ha andre plikter eller oppgaver som kan komme i konflikt med rollen som koordinator. Byggherren skal før valg av koordinator vurdere om slik konflikt kan oppstå. Vurderingen skal dokumenteres.</i></p> <p>Byggherren kan ikke velge en prosjekterende eller en utførende virksomhet i prosjektet som koordinator.</p> <p>Byggherren skal gjennom en skriftlig avtale klargjøre hvilke plikter og fullmakter som koordinator skal ha. I tilfeller der byggherren selv har rollen som koordinator, skal det foreligge en tilsvarende skriftlig beskrivelse.</p> <p>Byggherren skal jevnlig følge opp at koordinator oppfyller sine plikter. Byggherren skal dokumentere oppfølgingen.</p> <p>Koordinator skal ha den nødvendige kunnskap om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, inkludert arbeidsmiljølovgivningen og inneha nødvendig kompetanse for å følge opp aktuelle risikoforhold i prosjektet.</p>	<p>fremdrift og økonomi og byggherrens krav om ivaretagelse av sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. Hvis koordinator må stanse deler av et arbeid på byggherrens vegne når det samtidig er knapt med tid, kan det medføre problemer både i form av forsinkelsesbøter og tap av omdømme for entreprenøren.</p> <p>Skriftlig avtale</p> <p>Den skriftlige avtalen mellom byggherren og koordinator skal klargjøre hvilke plikter som koordinator skal ivareta.</p> <p>Dersom byggherren selv velger å utføre noen av pliktene, skal dette fremgå av avtalen, på samme måte som avtalen skal redegjøre for hvordan pliktene skal fordeles dersom det er valgt flere koordinatører. Av avtalen skal det også fremgå hvilke fullmakter koordinator er gitt for å kunne gjennomføre oppgavene nevnt i § 14.</p> <p>Kravet om at byggherren skal klargjøre hvilke plikter og fullmakter som koordinator skal ha gjelder også når det er noen fra byggherrens egen organisasjon som utøver koordinering. Kravet kan ivaretas gjennom stillingsbeskrivelse eller lignende som i tilstrekkelig grad beskriver oppgaver og fullmakter.</p> <p>Krav til kompetanse</p> <p>Koordinator skal ha nødvendig kompetanse for å sikre at funksjonen blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Både for prosjekterings- og utførelsesfasen oppstilles det et grunnleggende krav om at koordinator skal ha den nødvendige kunnskap om arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter.</p> <p>Hva som nærmere skal kreves av koordinatorens kompetanse, må byggherren vurdere blant annet ut fra risikoforholdene i det enkelte prosjekt.</p>	<p>Begrunnelse:</p> <p>I henhold til de foreslåtte endringene kan ikke byggherre velge en prosjekterende virksomhet eller utførende virksomhet i prosjektet som koordinator, dersom disse har vært eller er aktører i prosjektet. Denne begrensningen bør tas ut av forskriften da dette kan være svært uheldig av flere årsaker:</p> <p>Koordinator for planleggings- og prosjekteringsfasen</p> <p>Kompetanse, innsikt og inngrep er viktig for å få et godt SHA faglig resultat i prosjekteringsfasen. En avstand mellom KP og prosjekterende vil svekke det SHA faglige resultatet i prosjekteringen, noe som kan resultere i mindre sikkerhet i løsningene.</p> <p>Fordelen med at prosjekterende tidligere har kunnet ivareta denne rollen er at kontaktperson for rollen har sittet tettere på prosjekterende og har enklere tilgang til informasjon om status for prosjekteringen, pågående arbeid og planlagte løsninger. Dette er spesielt gunstig i små og mellomstore prosjekter hvor vi ofte opplever at det er begrensede/svært begrensede ressurser avsatt fra byggherre for å ivareta denne rollen.</p> <p>Det vil være mer krevende for en ekstern koordinator prosjekterende å ivareta dialog og samspill i prosjekteringsfasen da avstanden (tid, sted, rom, verktøy) til de prosjekterende blir lengre og det kan være vanskeligere og mer tidkrevende å få tilgang til informasjon og følge opp planleggingen og prosjekteringen underveis. Utfordringene vil bli ekstra store i prosjekter hvor det er begrensede ressurser tilgjengelig for å ivareta koordinatorrollen (spesielt i små og mellomstore prosjekter).</p> <p>En organisering med eksterne koordinatører kan være fordyrende for byggherre. Vi opplever allerede at betalingsvilligheten for ivaretagelse av koordinatorrollen i prosjekteringsfasen er begrenset/svært begrenset i mange prosjekter.</p> <p>Det vurderes som lite hensiktsmessig å måtte engasjere en ekstern KP, spesielt i små prosjekter.</p> <p>Forskriften bør ikke være til hinder for at byggherre kan velge en prosjekterende virksomhet som koordinator i prosjekteringsfasen, dersom dette vurderes som hensiktsmessig og det gjøres en vurdering av rollekonflikter i forkant av valget.</p> <p>Generelt er det lite interessekonflikt mellom å være KP og prosjekterende i samme virksomhet. Dette fordi det er en vesensforskjell oppgavene som er tillagt hhv KP- og KU-rollen. Mens KP skal sørge for informasjonsflyt mellom de prosjekterende og utarbeide SHA-plan på bakgrunn av mottatt informasjon, skal KU følge opp at arbeidsgivere etterlever forskriften. KU vil da kunne ende opp med å følge opp seg selv hvis rollen er hos utførende virksomhet. Tilsvarende oppfølgingsansvar overfor de prosjekterende, er ikke tillagt KP-rollen.</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Hørings svar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
		<p>Koordinator for utførelsesfasen</p> <p>Vi er enige i at det generelt ikke er ønskelig/hensiktsmessig at entreprenør ivaretar koordinatorrollen i utførelsesfasen. Vi erfarer likevel at dette kan være en hensiktsmessig/fornuftig løsning i enkelte små prosjekter med begrenset risiko. Forskriften bør ikke være til hinder for at en slik løsning velges dersom det gjøres en vurdering av rollekonflikter i forkant av valg av koordinator.</p> <p>Kompetansekrav</p> <p>Den foreslåtte endringen i kompetansekrav til koordinator er positiv. Det er likevel ønskelig at kommentardelen presiserer ytterligere hva som menes med «nødvendig kunnskap».</p>
<p>§ 14. koordinering og oppfølging av arbeidet med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø</p> <p><i>Koordineringen skal ivareta hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen.</i></p> <p><i>Koordineringen skal sørge for og legge til rette for dialog og samarbeid mellom involverte aktører</i></p> <p><i>Byggherren skal sørge for at koordinator for planlegging- og prosjektering overleverer kunnskap om risikoforhold som er avdekket under planlegging- og prosjekteringen og tiltak som skal iverksettes for å fjerne eller redusere risiko til koordinator for utførelse.</i></p> <p>Koordinering ved planlegging- og prosjektering omfatter å:</p> <p>a) sørge for informasjonsdeling mellom de enkelte prosjekterende slik at risiko innenfor og mellom de ulike fagene blir identifisert og ivaretatt.</p> <p>b) sørge for utarbeidelse av planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.</p> <p>Koordineringen under utførelse omfatter å:</p> <p>a) følge opp de risikoforhold som fremgår av byggherrens plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø</p> <p>b) følge opp at det utarbeides tidsplaner som sikrer at det avsettes tilstrekkelig tid til utførelse av de forskjellige arbeidsoperasjoner</p> <p>c) følge opp at arbeidsgivere og enmannsbedrifter gjennomfører planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.</p>	<p>Til § 14. koordinering og oppfølging av arbeidet med sikkerhet, helse og arbeidsmiljø</p> <p>Koordineringsrollen består i å sørge for og følge opp at hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø bli ivaretatt i alle faser.</p> <p>Koordinering i planleggings- og prosjekteringsfase</p> <p>Koordineringen i planleggings- og prosjekteringsfasen skal føre til at de prosjekterende og byggherren tar hensyn til hverandres planer, og at disse sett i sammenheng ivaretar hensynet til arbeidstakernes sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen.</p> <p>De prosjekterende har et selvstendig ansvar for kvaliteten på de risikovurderinger de er pålagt å gjennomføre. De risikovurderinger som framkommer i prosjekteringsfasen, skal hver for seg og samlet resultere i spesifikke tiltak som skal tas inn i SHA-planen. SHA-planen utvikles og oppdateres så lenge prosjekteringen foregår.</p> <p>Koordinator er ikke pålagt å gjennomføre egne risikovurderinger, eller kontrollere og overprøve de risikovurderinger som de prosjekterende er pålagt å gjennomføre.</p> <p>Det vises for øvrig til byggherrens ansvar for innholdet i SHA-planen etter § 8.</p> <p>Koordinering i utførelsesfasen</p> <p>I utførelsesfasen omfatter koordineringen blant annet å følge opp SHA-planen. Endringer som kan ha betydning for arbeidstakernes sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal meldes til byggherren, som etter § 8 skal oppdatere planen.</p> <p>Koordineringen i utførelsesfasen omfatter også å følge opp at de tiltak som følger av SHA-planen, blir gjennomført av arbeidsgivere og enmannsbedrifter.</p> <p>Gjennom oppfølging av framdriftsplanen koordineres samtidighet og rekkefølge av arbeidene på en slik måte at det ikke innebærer en risiko. Sistnevnte dreier seg om å følge opp at det utarbeides tidsplaner som sikrer at det avsettes tilstrekkelig tid til utførelse av de forskjellige arbeidsoperasjoner, og at arbeidsgivere og enmannsbedrifters arbeid som kan påvirke hverandre med hensyn til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, blir koordinert.</p> <p>Forholdet mellom byggherrens koordineringsoppgaver i byggherreforskriften §§ 5, 8, 14 og 15, hovedbedriftens samordning etter arbeidsmiljøloven § 2-2 andre ledd og de pliktene som følger av internkontrollforskriften § 6, får betydning for arbeidsgivere og enmannsbedrifters plikter.</p> <p>I forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 10-1 bokstav o stilles det krav om planlegging og tilrettelegging for at andre som utfører arbeid på samme arbeidsplass, ikke utsettes for ulykkes- eller helsefarer. Kravet omfatter også enmannsbedrifter.</p>	<p>Det er positivt at byggherre skal sørge for informasjonsoverføring mellom koordinator for planlegging- og prosjektering og koordinator for utførelse for å sikre kontinuitet mellom disse fasene.</p> <p>Forskjellen på- og grensesnittet mellom koordinators koordinering og hovedbedriftens samordning i utførelsesfasen kan med fordel tydeliggjøres bedre i kommentarene til forskriften.</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Hørings svar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>d) <i>følge opp</i> arbeidsgivere og enmannsbedrifters arbeid som kan påvirke hverandre med hensyn til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, inkludert samarbeidet mellom arbeidsgivere og enmannsbedrifter</p> <p>e) <i>følge opp at kravene etter § 9 gjennomføres.</i></p> <p>f) sørge for at det føres oversiktslister etter § 15.</p>	<p>Byggherrens koordinering erstatter ikke hovedbedriftens samordning, men kommer i tillegg til denne. Byggherrens koordinering har som hovedformål å hindre unødvendig konflikt mellom ulike virksomheter og ulike arbeidsoperasjoner, mens hovedbedriftens samordning skal sikre at de enkelte arbeidsgiverne får nødvendige opplysninger om hverandres arbeid for å kunne forebygge skader på de øvrige arbeidstakerne.</p> <p>Hovedbedriften har, uavhengig av byggherreforskriften, plikt til å samordne de enkelte virksomhetenes verne- og miljøarbeid. Slik samordning vil særlig være aktuelt ved arbeid i felles arealer og ved bruk av felles ressurser som kraner, heiser og stillaser, brakkerigg etc.</p>	
<p>§ 15. Oversiktslister Byggherren skal som ledd i koordineringen føre en oversiktsliste over alle som skal utføre arbeid på bygge- eller anleggsplassen. Oversiktslisten skal føres elektronisk, kontrolleres og oppdateres daglig. <i>Oversiktslisten skal inneholde følgende opplysninger:</i></p> <p>a) navn og adresse på bygge- eller anleggsplassen</p> <p>b) navn på byggherren</p> <p>c) navn på arbeidsgivere eller enmannsbedrifter eller for innleide arbeidstakere navnet på innleievirksomheten</p> <p>d) organisasjonsnummer for registreringspliktige virksomheter</p> <p>e) navn, fødselsdato, <i>arbeidsgiver</i> og HMS-kortnummer på alle som skal utføre arbeid på bygge- eller anleggsplassen. Listene skal være tilgjengelige og skal på oppfordring vises til arbeidsgiveren, verneombudet og Arbeidstilsynet. Listene skal oppbevares i seks måneder etter at bygge- eller anleggsarbeidet er avsluttet.</p>	<p>Til § 15. Oversiktslister</p> <p>Den daglige kontrollen skal sikre at alle som utfører arbeid på bygge- eller anleggsplassen, er ført opp på listen. Se kommentaren til § 2 for avklaring av hva som menes med bygge- eller anleggsplass.</p> <p>Alle opplysninger og vurderinger som kan knyttes til enkeltpersoner, som for eksempel navn og fødselsdato, er personopplysninger. Innhenting av personopplysninger til listene og selve føringen må skje i overensstemmelse med personopplysningsloven og tilhørende forskrifter. Disse regelverkene forvaltes av Datatilsynet.</p> <p>Kravet om elektronisk føring av oversiktslister medfører at byggherren må ha tilgang til pc, nettbrett eller lignende på bygge- eller anleggsplassen for at informasjon om arbeidstakerne kan føres i oversiktslisten før de starter å arbeide. Oversiktslisten må være systematisk fremstilt, enkel å føre kontroll med, og den må være eller kunne gjøres tilgjengelig i elektronisk format på arbeidsplassen.</p> <p>Oversiktslisten skal gi byggherren en oversikt over hvem som er på arbeidsplassen og hva slags arbeid som skal utføres. På denne måten er det mulig for byggherren å koordinere forskjellig arbeid som kan påvirke hverandre og medføre risiko for arbeidstakerne.</p> <p>Kravet om føring og kontroll av oversiktslister inngår som en del av koordineringen. Føring av oversiktslisten innebærer ikke noen krav om adgangskontroll.</p> <p>Det er behovet for koordinering som avgjør om byggherren må utarbeide en elektronisk oversiktsliste eller ikke. For eksempel er det ikke krav om elektronisk oversiktsliste der det kun er én virksomhet som skal utføre arbeidet og det ikke er noe behov for koordinering av arbeidet.</p> <p>Oppgaven med å føre oversiktslister kan delegeres til andre.</p> <p>Datatilsynet har nærmere bestemmelser om hvordan behandling av personopplysninger i oversiktslister skal gjennomføres.</p> <p>Listene skal oppbevares slik at arbeidsgiver, verneombud og Arbeidstilsynet kan få tilgang til listene, dersom de ber om dette.</p> <p>Listene skal oppbevares i seks måneder etter at bygge- eller anleggsarbeidet er avsluttet, slik at det er mulig å gå tilbake for å se hvem som utførte arbeid på bygge- eller anleggsplassen.</p>	<p>RIF og Arkitektbedriftene er positive til føring av oversiktslister.</p> <p>Vedr tekst i forskrifts- og kommentardel:</p> <p>I kommentarene til forskriften bør det presiseres hvem som er omfattet av kravet om oversiktslister. Ordlyden «alle som skal utføre arbeid» er ikke tydelig nok i så måte. Er for eksempel arbeidstakere som leverer materiell/utstyr/varer til bygge- eller anleggsplassen omfattet av kravene? Hva med arbeidstakere hos byggherre eller prosjekterende som oppholder seg på bygge- eller anleggsplassen?</p> <p>Videre angis det at (gul tekst) det at «Oversiktslisten skal gi byggherren en oversikt over hvem som er på arbeidsplassen og hva slags arbeid som skal utføres». At «hva slags arbeid som skal utføres» skal oppgis på oversiktslisten, fremgår ikke av forskriftskravet, og må legges inn i forskriftstekst, hvis forskriftstekst og kommentarer skal stemme overens. Med dagens forskriftskrav kan oversiktslisten ikke benyttes til å koordinere forskjellige arbeid som kan påvirke hverandre og medføre risiko for arbeidstaker, da listen ikke sier noe om hvilket arbeid som utføres av den enkelte aktør.</p> <p>Videre forstår vi ikke arbeidstilsynets begrunnelse for at det skulle være ulikt behov for en oversiktsliste om det er en eller flere virksomheter som utfører arbeid på prosjektet. Som nevnt over, fungerer ikke oversiktslisten som noe godt koordineringsverktøy i praksis.</p> <p>Ettersom oversiktslistene i hovedsak er nyttig for å fremme seriøsitet i byggebransjen, ser vi ingen grunn til at behovet for å føre oversiktslisten bortfaller hvis det bare er en registrert virksomhet tilstede.</p> <p>Selv om oversiktslisten, etter vårt syn, ikke kan benyttes som noe «koordineringsverktøy», mener vi at arbeidstilsynets krav om oversiktslister hører naturlig hjemme i byggherreforskriften. Vi foreslår derfor at begrunnelsen som rettferdiggjør oversiktslistens plass i byggherreforskriften endres ved at føring av oversiktslisten ikke omtales «som en del av koordineringen», men heller som en plikt byggherren har til å ha en pålitelig oversikt over alle virksomheter og arbeidstakere på bygge- eller anleggsplassen. Denne plikten kan knyttes opp imot krav i andre paragrafer, som forutsetter føring av denne typen oversiktsliste. F.eks.</p> <ul style="list-style-type: none"> • for å kunne avdekke et behov for koordinering av utførende virksomheter (§13) • for å kunne holde forhåndsmeldingen oppdatert (§10) • for å kunne ha kontroll med at arbeidstakerne på prosjektet har HMS-kort, og at de har en seriøs arbeidsgiver (§18), ettersom det å utstyre

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
		<p>arbeidstakerne som skal ut på bygge- eller anleggsplassen med HMS-kort, vil være en naturlig del av virksomhetens generelle del av internkontrollsystemet som skal fungere ute på byggeplass)</p> <p>Oppsummert På bakgrunn av begrunnelsen over, foreslår RIF og Arkitektbedriftene at teksten vi har markert med gult tas ut fra forskriftstekst og kommentartekst og at en annen begrunnelse for føring av oversiktslister legges inn.</p>
<p>§ 16. Gjennomføring av plikter på byggherres vegne Byggherren kan skriftlig avtale at en juridisk eller fysisk person på byggherrens vegne skal gjennomføre nærmere angitte plikter etter denne forskriften (byggherrens representant). <i>Avtalen skal klargjøre hvilke plikter og fullmakter som byggherrens representant skal ha. Valg av byggherrens representant fritar ikke byggherren fra sitt ansvar. Byggherrens representant skal ikke ha andre plikter eller oppgaver som kan komme i konflikt med de oppgaver vedkommende skal gjennomføre på vegne av byggherren. Byggherren skal før valg av byggherrens representant vurdere om slik konflikt kan oppstå. Vurderingen skal dokumenteres. Byggherren kan ikke velge en prosjekterende eller utførende virksomhet i prosjektet som byggherrens representant. Byggherrens representant skal ha den nødvendige kunnskap om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, inkludert arbeidsmiljølovgivningen. Byggherren skal jevnlig følge opp at byggherrens representant oppfyller sine plikter. Byggherren skal dokumentere oppfølgingen.</i></p>	<p>Til § 16. Gjennomføring av plikter på byggherres vegne Byggherren kan skriftlig avtale at en juridisk eller fysisk person skal gjennomføre konkrete plikter på vegne av byggherren. Dette vil særlig være aktuelt i de tilfeller hvor byggherren ikke selv innehar den kompetanse som er nødvendig for å etterleve bestemmelsene i forskriften. Byggherren har som en følge av sitt valg et ansvar for at oppgavene blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Krav til kompetanse Byggherrens representant skal ha nødvendig kompetanse for å sikre at oppgavene blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Det oppstilles et grunnleggende krav om at byggherrens representant skal ha den nødvendige kunnskap om arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter. Hva som nærmere skal kreves av kompetanse, må byggherren vurdere blant annet ut fra risikoforholdene i det enkelte prosjekt. Skriftlig avtale Den skriftlige avtalen mellom byggherren og byggherrens representant skal klargjøre hvilke plikter etter forskriften som byggherrens representant skal ivareta. Dersom byggherren selv velger å utføre noen av pliktene, skal dette fremgå av avtalen. Av avtalen skal det også fremgå hvilke fullmakter byggherrens representant skal ha. Rollekonflikt Byggherren skal før utvelgelse av byggherrens representant vurdere om denne ellers har andre plikter eller oppgaver som kan påvirke gjennomføringen av oppgavene som skal utføres på vegne av byggherren. Se også kommentarene til § 13 tredje ledd.</p>	<p>Viser til vårt høringssvar til § 13. Utpeking og oppfølging av koordinator. Tilsvarende forhold til gjelde denne paragraf: Forskriften bør ikke være til hinder for at en prosjekterende i tidligfase kan påta seg rollen som byggherrens representant i utførelsesfasen dersom dette vurderes som hensiktsmessig og det gjøres en grundig vurdering av rollekonflikter i forkant av valget. Det er positivt at forskriften stiller kompetansekrav til byggherrens representant.</p>
<p>§ 17. Generelle plikter Den prosjekterende skal under utførelsen av sine oppdrag risikovurdere forhold knyttet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen. Risikovurderingen skal også ivareta grensesnittet mot andre fag. Risikovurderingen skal dokumenteres. Hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal ivaretas gjennom valg av arkitektoniske eller tekniske løsninger.</p>	<p>Til § 17. Generelle plikter Kapittelet om den prosjekterendes plikter omfatter arkitekter, rådgivende ingeniører engasjert av byggherren og i tillegg dem som detaljprosjekterer hos entreprenøren. De prosjekterende plikter å kartlegge og vurdere den risiko som følger av deres valg. Dette innebærer blant annet at den som prosjekterer, i størst mulig grad må velge arkitektoniske eller tekniske løsninger som ikke kan medføre fare for dem som skal jobbe på bygge- eller anleggsplassen. Der dette ikke er mulig, må den som prosjekterer, beskrive risikoforholdet og eventuelt foreslå risikoreduserende tiltak for byggherren. Beskrevne risikoforhold og foreslåtte tiltak må dokumenteres av den som prosjekterer. Den prosjekterende vil under utførelsen av sitt arbeid særlig måtte ta hensyn til følgende forhold:</p>	<p>RIF og Arkitektbedriftene er positive til at de prosjekterendes plikter klargjøres i forskriften, dog foreslås det endringer mht begrepsbruk, slik at bruk av feil begreper ikke skaper forvirring. I praksis bør begrepet «risikovurdering» unngås i forskriftsteksten, hva gjelder den prosjekterendes ansvar, og byttes ut med formuleringen «kartlegge og vurdere» risiko som også er brukt i kommentardelen. Hvis begrepet «risikovurdering» skal benyttes, må begrepet omtales i kommentardelen, slik at det kommer klart frem at de prosjekterende <u>ikke</u> har ansvar for å utføre en fullstendig risikovurderingsprosess ihht allmenne standarder for risikovurdering, f.eks. NS 5814 og NS 5815. I en fullstendig risikovurderingsprosess inngår bl.a. å</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>De forhold som kan ha betydning for fremtidige arbeidere skal dokumenteres, jf. § 12.</p> <p>Dersom det kan oppstå risikoforhold som krever spesifikke tiltak, jf. forskriften § 8 første ledd bokstav c, skal dette beskrives og meddeles byggherren.</p> <p><i>Den prosjekterende skal medvirke i dialogen og samhandlingen etter § 5 tredje ledd.</i></p>	<p>– Fremdriftsplan</p> <p>–Byggets eller anleggets plassering eller utforming</p> <p>–Valg av byggeprodukter</p> <p>–Valg av konstruksjoner for fundamentering og bærende elementer</p> <p>–Valg og plassering av installasjoner</p> <p>–Valg av innredning</p> <p>–Tilrettelegging for drift, vedlikehold og renhold</p> <p>Første ledd fastslår at risikovurderingen også skal ivareta grensesnittet mot andre fag. I den sammenheng er det viktig at prosjekteringen koordineres slik at de prosjekterende får informasjon om valg gjort av andre prosjekterende som kan påvirke deres egen risikovurdering. I dette arbeidet har koordinator for prosjekteringsfasen en sentral rolle, jf. kommentarer til § 14 første ledd. Se også kommentarene til § 5 fjerde ledd pkt. a) og b). Pliktene vil gjelde uavhengig av kontraktsforhold, herunder om deler av prosjekteringen settes ut som oppdrag til andre.</p>	<p>fastsette akseptkriterier, beslutte tiltak og evaluere tiltakenes effekt, noe som ikke er de prosjekterendes ansvar ihht byggherreforskriftens intensjon.</p> <p>Forslag til endring av forskriftstekst: Den prosjekterende skal under utførelsen av sine oppdrag risikovurdere forhold knyttet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen. Risikovurderingen skal også ivareta grensesnittet mot andre fag. Risikovurderingen skal dokumenteres. Hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal ivaretas gjennom valg av arkitektoniske eller tekniske løsninger.</p> <p>endres til: «Prosjekterende virksomheter skal under utførelsen av sine oppdrag kartlegge og vurdere risikoforhold knyttet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen, og bidra til risikoreduksjon gjennom arkitektoniske eller tekniske valg. Risikokartleggingen skal også ivareta grensesnittet mot andre fag. Risikokartleggingen skal dokumenteres.</p> <p>Forslag til endring av kommentartekst: I Arbeidstilsynets kommentarer til forskriften bør det presiseres at kapittelet om den prosjekterendes plikter, også omfatter byggherre dersom byggherre selv forestår prosjektering i sitt prosjekt, i tillegg til aktørene som allerede er nevnt.</p> <p>Valg av byggeprodukter bør tas ut fra opplistingen, da dette er angitt som entreprenørens valg iht ansvarsrettsystemet i plan- og bygningsloven!</p> <p>Kommentarteksten må også omformuleres da det i kommentarene innføres et nytt skal-krav som ikke står i forskriftstekst; «Dette innebærer blant annet at den som prosjekterer, i størst mulig grad må velge arkitektoniske eller tekniske løsninger som ikke kan medføre fare for dem som skal jobbe på bygge- eller anleggsplassen». Dette er en meget streng føring som er vanskelig å tilfredsstillende, da de aller fleste løsninger vil medføre en eller annen risiko. Det foreslås derfor at kommentarteksten omformuleres til: «...i størst mulig grad må velge arkitektoniske eller tekniske løsninger som ikke vil medføre en uakseptabel høy risiko...»</p>
<p>§ 18. Generelle plikter</p> <p>Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal følge planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø og følge byggherrens eller koordinators anvisninger.</p> <p>Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal planlegge og gjennomføre arbeidet på bakgrunn av nødvendige risikovurderinger, og foreta løpende risikovurdering av identifiserte risikoområder i byggherrens plan for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø.</p> <p>Arbeidsgiveren skal innarbeide relevante deler av planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø i virksomhetens system for internkontroll, jf. forskrift 6. desember 1996 nr. 1127 om systematisk helse-,</p>	<p>Til § 18. Generelle plikter</p> <p>Arbeidsgiveres og enmannsbedrifters hovedplikter følger av arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter. I tillegg må de forholde seg til de nærmere regulerte pliktene som følger av byggherreforskriften.</p> <p>Internkontroll</p> <p>De relevante delene av SHA-planen skal innarbeides i systemet for internkontroll. Dette innebærer at internkontrollsystemet vil få en generell del som er lik for alle bygge- eller anleggsplasser og en spesiell del som er spesifikk for den enkelte bygge- eller anleggsplass. Denne innarbeidingen skal skje på en slik måte at det blir mulig å finne igjen de relevante bestemmelsene fra planen i internkontrollsystemet.</p> <p>De relevante delene av SHA-planen som skal innarbeides i og følges opp gjennom internkontrollen, vil hovedsakelig omfatte beskrivelsen av når og hvor de ulike arbeidsoperasjoner skal utføres, og de spesifikke tiltakene som har betydning for de arbeidere som virksomheten skal utføre.</p> <p>Informasjon til byggherren om behov forendringer i SHA-planen</p>	<p>Forslag til endring av forskriftstekst</p> <p>Se tidligere kommentar til begrepet «forårsaket av byggherrens og de prosjekterendes valg». Risikoforhold som burde vært nevnt i SHA-planen kan også være forårsaket av en entreprenørs valg! Eksempelvis hvis en entreprenør velger en arbeidsmetode som utgjør en fare for andre enn sine egne arbeidstakere, og hvor det er naturlig at byggherren koordinerer nødvendige sikkerhetstiltak. Ettersom koordinator i hht §14 d) skal «følge opp» arbeidsgivere og enmannsbedrifters arbeid som kan påvirke hverandre med hensyn til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, inkludert samarbeidet mellom arbeidsgivere og enmannsbedrifter», er det et viktig ledd i koordineringen at byggherren får informasjon om risikoforhold forårsaket av entreprenører, hvis SHA-planen skal holdes oppdatert og kunne benyttes som et nyttig styringsverktøy i koordineringsøyemed. Med bakgrunn i dette foreslås følgende:</p>

Forslag til endret forskriftstekst	Arbeidstilsynets forslag til nye kommentarer	Høringssvar fra RIF og Arkitektbedriftene, 19.10.2018
<p>miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften). Innarbeidingen skal skje slik at planens bestemmelser kan identifiseres. Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal informere byggherren om risikoforhold forårsaket av byggherrens og de prosjekterendes valg som ikke er beskrevet i planen. Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal informere byggherren om behov for endring i planen for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø som kan ha betydning for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø. <i>Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal medvirke i dialogen og samhandlingen etter § 5 tredje ledd.</i> Arbeidsgiveren skal sørge for at de forebyggende tiltakene i § 9 blir gjennomført. <i>Enmannsbedriften skal sørge for at kravene etter § 9 som gjelder for enmannsbedrifter, blir gjennomført.</i></p>	<p>Informasjonen til byggherren om risikoforhold forårsaket av byggherrens planer som ikke er beskrevet i SHA-planen, må sees i sammenheng med rutinene for endring og oppdatering av SHA- planen, jf. § 8 første ledd bokstav d og kommentarene til denne bestemmelsen.</p>	<p>Teksten <i>Arbeidsgiveren og enmannsbedriften</i> skal informere byggherren om risikoforhold forårsaket av byggherrens og de prosjekterendes valg som ikke er beskrevet i planen erstattes med: <i>Arbeidsgiveren og enmannsbedriften skal informere byggherren om risikoforhold knyttet til igangsatt eller planlagt arbeid, hvis tilhørende sikkerhetstiltak bør koordineres av byggherren og beskrives i SHA-planen.</i></p>
<p>§ 19. Informasjonsplikt Ingen endring foreslått</p>	<p>Til § 19. Informasjonsplikt Arbeidsgiverens informasjonsplikt er knyttet til den enkelte bygge- eller anleggsplass og gjelder også når det gjøres endringer i SHA-planen. Tilsvarende må det informeres dersom det tilføres nye arbeidstakere, herunder innleide. Denne informasjonen skal gis på forståelig språk. Arbeidstakerne har ikke behov for kunnskap om innholdet i SHA-planen. Hovedsaken er at de skal ha informasjon fra arbeidsgiveren om hvilke tiltak arbeidsgiveren skal iverksette på bakgrunn av SHA-planen og de risikovurderinger arbeidsgiveren har gjennomført for å gi arbeidstakerne et forsvarlig arbeidsmiljø. Bestemmelsen i § 19 om informasjonsplikt må sees i sammenheng med den generelle informasjonsflyten som er beskrevet i byggherreforskriften, se bl.a. §§ 5 og 14. Informasjonsflyten innebærer bl.a. at byggherren skal informere alle arbeidsgivere og enmannsbedrifter om innholdet i SHA-planen, jf. kommentarene til § 7.</p>	<p>Ingen kommentar</p>

Et avsluttende hjertesukk;

Generelt om totalentrepriser

Vi opplever en del utfordringer i totalentrepriser ift. koordinering i utførelsesfasen. Vi synes generelt at forslaget til revidert byggherreforskrift i liten grad reflekterer trenden med endret organisering mot totalentrepriser. Vi er enig i at SHA må ivaretas og følges opp på lik måte uansett organisering, men byggherre må passe på å være mer synlig i totalentrepriser. Selv om en KP skal være byggherres øyne/koordinator for SHA-arbeidet er det viktig at byggherre deltar i SHA-gjennomganger / risikovurderinger da det er byggherre som setter akseptkriteriene for hva som er ok for sitt prosjekt og således må avgjøre hvilke risikoreducerende tiltak som er tilstrekkelig / godt nok.

Tilsvarende står det i §17 at de prosjekterende skal meddele risikoforhold til byggherre. Dette oppleves i noen tilfeller vanskelig dersom den prosjekterende har kontrakt med en totalentreprenør eller en totalentreprenør selv forestår all prosjektering – da opplever vi at totalentreprenøren i enkelte tilfeller ikke involverer byggherren i diskusjonen om risiko og valg av tiltak.